

2. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. Дата оновлення: 04.12.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>

3. Про затвердження Порядку здійснення моніторингу способу життя суб'єктів декларування: наказ НАЗК від 26.10.2023 р. Дата оновлення: 28.03.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1873-23#Text>

4. Деякі питання проведення перевірки на доброчесність та моніторингу способу дуття посадових осіб митних органів: Постанова КМУ від 29.04.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487-2025-%D0%BF#Text>

5. Проекті Рішення НАЗК «Про затвердження Порядку здійснення моніторингу способу життя суб'єктів декларування» (2017). URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/11/Do-p.-13-1.pdf>

6. Науково-практичний коментар Закону України «Про запобігання корупції» / за заг. ред. Т. О. Коломєць, В. К. Колпакова. Запоріжжя : Вид-ий дім «Гельветика», 2019. 588 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-550-4-64>

ПОНЯТТЯ ТА ЗАХИСТ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ В СФЕРІ ОБІГУ ВІРТУАЛЬНИХ ОБ'ЄКТІВ

Шипков Є. О.

*аспірант кафедри цивільного права,
Національний університет «Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна*

Віртуальні активи є одним із найважливіших та найвпливовіших феноменів двадцять першого століття, яке повністю змінило уявлення про об'єкти цивільних прав. Їхня поява є наслідком розвитку блокчейн-технологій, які створили нову парадигму економічного обігу – децентралізованого, відкритого і глобального.

Як зазначає Кривенко К.О., з моменту появи у 2008 році біткоїну, розуміння, сприяння та участь держав у його обігу зазнавало змін: від заборон до впровадження законодавчого регулювання [1, с. 180].

Таким чином, перші кроки до правового регулювання почалися приблизно з 2009–2010 років, коли в окремих державах виникла потреба здійснити податковий та фінансовий облік операцій з Bitcoin, а потім з іншими криптовалютами. США та Японія були лідерами у визнанні криптовалют як об'єкта правового регулювання.

Що ж стосується Європейського Союзу, то він спочатку обмежився Директивами у сфері запобігання відмиванню коштів (AMLD4 та AMLD5), які запровадили базові вимоги до ідентифікації користувачів та контролю транзакцій. Подальший розвиток відбувся в межах національних законодавств держав-членів, а завершенням процесу стало ухвалення у 2023 році Регламенту MiCA – першого спільного акту ЄС, що регламентував ринки віртуальних активів.

Крім того, саме на теренах Європейського Союзу поняття віртуальних активів еволюціонувало від простого поняття «криптовалюта» до більш широкого розуміння – «цифрове благо», яке має економічну цінність і може бути предметом цивільних прав.

Порівнюючи з державами ЄС, вітчизняне правове регулювання віртуальних активів почало формуватися відносно пізно.

В Україні цей процес розпочався з громадської ініціативи виходу з криптовалют у комерційних і побутових розрахунках, після чого відбулися вже перші спроби на рівні законопроектів надати їм правовий статус.

У 2018 році Кабінет Міністрів України оприлюднив проект розпорядження, який мав назву «Про схвалення Концепції державної політики у сфері віртуальних активів». Це розпорядження мало б закріпити поняття «віртуальні активи», під якими визнавалися будь-які записи в рамках розподіленого реєстру записів у формі даних, використання яких призведе до отримання економічних вигід у майбутньому, однак, на жаль, він не набрав чинності [2].

Наступною спробою легалізувати поняття «віртуальні активи», а також здійснити спробу щодо їх оподаткування стала розробка законопроекту від 15 листопада 2019 року за № 2461 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України щодо оподаткування операцій з криптоактивами». Автори законопроекту визначили віртуальний актив як особливий вид майна, який є цінністю у цифровій формі, а також який створюється, обліковується та відчувається електронно. До них відносяться: криптоактиви, токен-активи та інші віртуальні активи [3].

Важливим нормативно-правовим актом, який закріпив визначення віртуальних активів на законодавчому рівні нашої держави, став Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» прийнятий від 06 грудня 2019 року. Відповідно до пункту 13 статті 1 цього Закону під «віртуальним активом» необхідно розуміти цифрове вираження вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або переказувати і яке може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей [4].

Аналізуючи вищезазначене визначення, Яроцький В.О. пропонує виділяти такі його ознаки:

- 1) форма – можливість існування виключно в нематеріальній (цифровій) формі;
- 2) можливість бути частиною цивільного обігу на території України;
- 3) має вартісну цінність;
- 4) може бути інструментом розрахунків та предметом інвестування [5, с. 102].

Прийняття вищезазначеного закону наблизило державу до європейських стандартів, однак не вирішило основної проблеми щодо нормативного регулювання віртуальних активів у сфері обігу цифрових об'єктів. З цією метою Верховна Рада України прийняла від 17 лютого 2022 року Закон України «Про віртуальні активи», який було підписано Президентом від 15 березня 2022 року. Хоча цей Закон ще не набрав чинності, однак він вже відіграє важливу роль у правовому полі, оскільки заклав основи в законодавчий «фундамент» регулювання відносин у сфері обігу віртуальних активів.

Стаття 1 Закону України «Про віртуальні активи» визначає віртуальний актив як нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має вартість та виражене сукупністю даних в електронній формі, а його існування та оборотоздатність забезпечується системою забезпечення обороту віртуальних активів. Віртуальний актив не є засобом платежу [6].

Ознаками віртуальних активів за цим визначенням є такі:

- 1) нематеріальність існування;
- 2) завжди має цінність;
- 3) виражене в електронній формі;
- 4) є сукупністю даних;
- 5) існування та оборотоздатність забезпечується системою забезпечення обороту віртуальних активів.

Отож, зіставляючи ознаки віртуального активу за визначенням, наведеним у Законі України «Про віртуальні активи» з тим, що сформоване у Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», то, першим чином, звертаємо увагу на форму: у першому визначенні вона є електронна, а у другому – цифрова.

На перший погляд може здатися, що суттєвої різниці немає, однак вона є і пов'язана з поколінням інформаційних технологій, за допомогою яких відображається інформація про такі активи: нові, новітні та інші.

У цьому аспекті у спеціальній науковій літературі зазначається, що цифровий спосіб передачі та цифрова форма зберігання інформації

відрізняються від інших способів організації інформаційного обміну в інформаційно-комунікаційних системах, зокрема й електронних, за критеріями швидкості, якості та функціональності. Відповідно, технології, у яких застосовуються цифрові сигнали обміну інформації є цифровими.

Як зазначає Гулейков І.Ю., цифрові активи є більш широкою категорією, ніж електронні активи, оскільки цифрові активи включають в себе різні форми електронних активів (це можуть бути електронні документи, медіафайли, криптовалюти, веб-сайти, програмне забезпечення тощо) [7, с. 213–214].

На думку Всеволода Некрасова, сам процес цифровізації являє собою переведення інформаційних систем із «аналога» на «цифру» [8].

Таким чином, на сучасному етапі розвитку інформаційних технологій, віртуальні активи повинні існувати саме у цифровій формі, адже електронна форма відноситься до попередніх поколінь передачі інформації, а також не охоплює всього спектра сутності віртуальних активів.

Щодо інших ознак, зокрема вартісного вираження та можливостей у зв'язку з цим використання активу в цивільному обігу, то з цього приводу обидва закони однозначно стверджуються, що віртуальний актив є об'єктом цивільного обігу.

При цьому, Закон України «Про віртуальні активи» додатково уточнює, до якого саме об'єкта цивільних правовідносин варто відносити віртуальні активи, акцентуючи на тому, що останній є нематеріальним благом, а особливості їх обороту визначаються Цивільним кодексом України (далі – ЦК України) та цим Законом. З цього приводу варто звернути увагу, що відповідно до ст. 177 ЦК України є речі, гроші, цінні папери, цифрові речі, майнові права, роботи та послуги, результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, а також інші матеріальні та нематеріальні блага [9].

Крім цього положення ЦК України містить 178 статтю, яка передбачає, що об'єкти цивільних прав можуть вільно відчувуватися або переходити від однієї особи до іншої в порядку правонаступництва чи спадкування або іншим чином, якщо вони не вилучені з цивільного обороту, або не обмежені в обороті, або не є невід'ємними від фізичної чи юридичної особи [9].

Таким чином, віртуальний актив може визнаватися нематеріальним благом, а також може перебувати у вільному цивільному обігу, оскільки наразі законом не передбачаються будь-які обмеження та заборони.

Що ж стосується такої ознаки, як можливість проведення розрахунків за допомогою віртуального активу, то у цьому положення двох досліджуваних законів розходяться. Однак, Закон України «Про

віртуальні активи», який не визнає будь-який з видів віртуальних активів платіжним засобом, узгоджується у цій частині з положеннями Закону України «Про платіжні послуги». Зокрема, відповідно до ст. 3 та ст. 4 Закону України «Про платіжні послуги» для проведення платіжних операцій використовуються кошти в готівковій або безготівковій формі; грошові кошти (кошти) для цілей цього Закону включають також електронні гроші (одиниці вартості, що зберігаються в електронному вигляді, випущені емітентом електронних грошей для виконання платіжних операцій) та цифрові гроші (електронна форма грошової одиниці України, емітентом якої є Національний банк України) у випадках, передбачених цим Законом, які існують лише в безготівковій формі [10].

Отже, віртуальний актив не належить до платіжних засобів та його не можна ототожнювати з електронними або цифровими грошима. Основна відмінність полягає у тому, що емітентом грошей є Національний банк України (далі – НБУ) або інша визначена Законом України «Про платіжні послуги» юридична особа, тоді як цифрові активи створюються іншими суб'єктами, не пов'язаними з банківською діяльністю.

Література:

1. Кривенко К. О. Становлення та еволюція віртуальних активів: від концептуальних розробок до необхідності правового регулювання. *Legal Bulletin*. 2025. № 16. С.178–185. <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2025-16-B22>

2. Про схвалення Концепції державної політики у сфері віртуальних активів: проект Розпорядження Кабінету Міністрів України, 25.10.2018. URL: <https://me.gov.ua/view/68b47292-ee09-4545-85e2-a969a0d0330c>

3. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України щодо оподаткування операцій з криптоактивами. № 2461 від 15.11.2019. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67423

4. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України, 06.12.2019. № 361-IX. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2020, № 25, ст. 171. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>

5. Яроцький В. О. Поняття та види віртуальних активів, що можуть перебувати в обігу за законодавством України. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія : Юридичні науки*. 2023. Том 34 (73). № 4. С. 101–107. URL: <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.4/15>

6. Про віртуальні активи: Закон України 07.02.2022 № 2074-IX. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2023. № 15, ст. 51. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>

7. Гулейков І.Ю. Співвідношення цифрового та віртуального активу. *Scientific Collection «InterConf+»*. 2024. С. 210–215. URL: [10.51582/interconf.19-20.07.2024.019](https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.07.2024.019)

8. Некрасов В. Розробник штучного інтелекту Родні Брукс: як 5G дозволить ШІ впливати на демографію і клімат. *Економічна правда*. 2019. URL: <https://epravda.com.ua/publications/2019/05/10/647656/>

9. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003. №№ 40–44, ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

10. Про платіжні послуги : Закон України від 30 червня 2021 р. № 1591-IX. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2023. № 10–11, ст. 26. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-550-4-65>

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЗАКОННОГО ЗАВОЛОДІННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЕМ ВОГНЕПАЛЬНОЮ ЗБРОЄЮ, БОЄПРИПАСАМИ ТА ВИБУХОВИМИ РЕЧОВИНАМИ

Армашель К. О.

*студентка 2 курсу факультету прокуратури та слідства
(кримінальної юстиції)*

*Національний університет «Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна*

Збройна агресія РФ у 2014 році та ескалація воєнних дій у 2022 році негативним чином вплинула на усі сфери життя вітчизняного суспільства. Як наслідок – складне економічне становище держави та громадян, підвищення рівня криміногенної обстановки, на що, у тому числі, вплинуло й зростанням незаконного обігу вогнепальної зброї та боєприпасів. Однією із причин цього є неналежний контроль за військовослужбовцями як в умовах бойових дій, так і в пунктах постійної дислокації військових частин та підрозділів, внаслідок чого почастишали випадки вчинення злочинів, передбачених статтею 410 Кримінального кодексу України, а саме незаконне заволодіння